

Stiftamtmand Henrik Christian Nielsen, Ribe

Ved *Carsten Teilman Hald*.

Den 19. nov. 1885 døde stiftamtmand Henrik Christian Nielsen, Ribe, efter et langt og begivenhedsrigt liv. Nogle af minderne om dette er af stiftamtmanden selv blevet fæstnet på papiret, således som hans personlige erindringer fra de slesvigske krige, der er blevet publiceret i »Fra Ribe Amt« 1910 og 1911. Men ud over disse findes der tre forskellige memoireudkast til en samlet livsbiografi, det første fra 1850, det næste fra 1861 og endelig det sidste fra 1881, hvori man kan mærke, at den efterhånden aldrende mand vil gøre en sidste indsats for gennem stablen af aktstykker at lade et langt liv dukke op. Men hver gang blev det kun til fire næsten enslydende sider, men mellem linierne fornemmer man, at det er som om de kongelige udnævnelser og diplomer, de private breve og dokumenter, af hvilke mindetemplet skulle rejses, hver gang er blevet ham for levende, for nærværende og for smertelige, således at når den fjerde side var nedskrevet, var lysten og viljen til at fortsætte opbrugt, måske også i en vis erkendelse af, at man ikke selv magter kunsten at skille klinten fra hveden. Aktstykkerne blev atter lagt tilbage i den sorte mappe, omhyggeligt nummereret, for derpå at finde deres vante plads i skrivepulten.

Med udgangspunkt i biografien af 1861, der nedenfor er suppleret med enkelte genealogiske oplysninger, vil

der på de efterfølgende sider blive gjort et forsøg på at videreskrive levnedsløbet, der slutter i 1855 med overtagelsen af amtmandsposten, for derved at tegne et personligt livsbillede af den noble stiftamtmand Henrik Nielsen, i hvis embedsperiode bl. a. grundlæggelsen af Esbjerg havn og by, samt anlæggelsen af det sydvestjyske jernbanenet fandt sted.

Biografien lyder således:

Mit Levnedsløb:

Henrik Christian Nielsen - Søn af Justitsraad, Amtsforsvalter Rasmus Nielsen¹⁾ og Abellone Christine, f. With.²⁾ Min Fader var Søn af Hjulmand Niels i Hornum, Bjerger Herred, Vejle Amt, og Anne Mortensdatter af Overbye

Mark i Kattrup Sogn; tilbragte sin Ungdom først i tarvelige Kaar, blev Kontordreng, og kom derefter i Tjeneste hos Major Hans Christian Moltrup i Vestervig i Thy, blev Fuldmægtig ved Amtsstuen i Thisted, og levede derpaa en Tid som Privatmand, indtil han i Aaret 1807 blev udnævnt til Amtsforsvalter for Ribe Amt, hvilket Embede han beklædte i 32 Aar indtil sin Død i 1839. I Thisted indgik han Ægteskab med min

Stiftamtmand Henrik Nielsen (1805-85).

Fotografi fra ca. 1873.

Moder Abelone Christine With, datter af Provst Peder With³⁾ og Hustru Christine Johanne Riber.⁴⁾

Den 14. December 1805 kom jeg til Verden i Thisted, og efter min Faders Ansættelse i Ribe i 1807 tilbragte jeg dér min Ungdom, og dimitteredes fra Ribe Cathedralskole i 1825, tog samme Aar Examen Artium, næste Aar Examen Philol. et Philosoph. og i 1830 juri-

*Amtsforvalter Rasmus Nielsen
(1765-1839).*

Maleri udført 1835-39.

disk Embedsexamen, theoretisk og praktisk, med første Charakter til alle Examina. I de paafølgende Aar opholdt jeg mig i Kjøbenhavn, men søgte forgæves Ansættelse i Collegierne og tilbragte Tiden med Volontørarbejde ved Kjøbenhavns Nordre Birk hos Birkedommer, Justitsraad Knudsen, hos Højesteretsadvokat Guldberg og paa Generalauditor Aagesens Kontor, indtil jeg 8.

Marts 1835 blev constitueret som Auditeur ved det Slesvigske Infanterie Regiment i Byen Slesvig; samme Aar indtraadte jeg i Ægteskab med Jacobine Laurentze Eilschou,⁵⁾ Datter af Apotheker Christian Cornelius Eilschou i Ribe og Hustru Anania Hansen, og af hvilket Ægteskab er os fødte tre Levende Børn, to Sønner og en Datter.

Den 25. Februar 1837 blev jeg forsat som Regimentsquartermester og Auditeur til Slesvigske Jægercorps i

Eckernförde, og den 10. Juni 1841 udnævnt til Overauditeur, og gik i 1842 med dette Corps som 4de Jægercorps tilbage til Slesvig. Her blev jeg indtil Oprørets Udbrud den 24de Marts 1848, da Corpset opløste sig, idet nogle gik mod Syd og andre mod Nord.

Jeg forlod da Byen Slesvig til Fods over Flensborg og kom til København, hvor jeg meldte mig til Disposition, og opholdt mig en kort Tid, indtil jeg opfordredes til at overtage Intendanturen for det saakaldte Nørrejydske Reservecorps, og først Modstræbende overtog jeg det mig aldeles ukendte Hverv.⁶⁾ Forinden jeg forlod København, modtog jeg Opfordring fra den for Hertugdømmet Slesvig oprettede Regeringskommission om at overtage Amtsforvalterembedet i Haderslev, men troede paa Grund af det ovennævnte mig overdragne Hverv ikke at kunne modtage samme, og afgik med et højst tarveligt – næsten komisk – Intendanturpersonale – en forhenv. Sergeant, exam. juris Rosenkilde, som Regnskabsfører, en Officiant ved Det kgl. Bibliotek, amanuensis Philipsen, som Kasserer, en forhenv. Skolelærer, Jacobsen, som Skriver og en Underofficer som Depotforvalter – til Kolding. Besætningen var udgaaet af Tidens højst vanskelige Forhold, men de vare hver for sig flinke og dygtige Mennesker. Jeg meldte mig i Kolding hos Generalcommandoen – Oberst Baggesen.⁷⁾ Men faa Dage efter modtog jeg fornyet Opfordring fra Commissionen i Haderslev og tilskrev nu Krigsministeriet (Tscherning), som derefter dispenserede mig fra Intendanturposten og beskikkede en anden, Forvalter ved Den kgl. Grønlandske Handel L. N. Langeland, som ogsaa indfandt sig. Da jeg havde afleveret eller skulde aflevere til min Eftermand, stod Slaget ved Slesvig, Paaskedag. Fjenden besatte Hertugdømmet Slesvig; min Eftermand gik med Skib til Fyen, hvornæst jeg atter meldte mig til Tjeneste hos

Generalcommandoen, og med den trak Nordpaa lige til Aalborg, og saa ned ad Jylland. – Fra den Tid til Fredsslutningen 1851 forestod jeg den Nørrejydske Intendantur, der efterhaanden udviklede sig til et stort Maskinerie med Fuldmægtig, Skrivere, Depot- og Magasinforvaltere o. desl. Nørrejyllands Intendantur angik egentlig kun alle de lokale militære Institutioner i Jylland, men i 1849 fik jeg et meget væsentlig Tillæg, idet der overdrages mig Intendanturforsørgelsen for det Ryeske Corps, som jeg da fulgte paa det berømte Tilbagetog ved Kalløe og Helgenæs. Dette Afsnit af min Intendanturvirkosomhed hørte vistnok til de besværligste, men blev ubestridig tillige det interessanteste; og i det hele taget kan jeg ikke nægte, at hvorvel Intendanturvæsenet for mig begyndte under højst tarvelige og lidet lovende Udsigter, saa medførte de tre Krigsaar dog megen Tilfredsstillelse for mig; og efter at være sluppet helskindet gennem et Hverv, som i flere Henseender egnede sig til at sætte gode Navn og Rygte paa Spil med, kunde jeg ikke andet end med Tak og Paaskjønnelse til de Mange, som stod mig bi, see tilbage paa disse Aar med saa mange Minderige Afsnit.

Da Krigsbegivenhederne syntes at nærme sig en Afslutning, skulde jeg dog ogsaa til at tænke paa min Re-traite, og da i 1850 det Embede, som min Fader i over 30 Aar havde beklædt, Amtsforvalterembedet i Ribe, blev ledigt, ansøgte jeg om dette, og blev udnævnt dertil, men paa Opfordring fra Krigsministeriet forblev jeg paa min Plads ved Intendanturen indtil Krigens Afslutning i 1851, hvorefter jeg overtog Amtsforvalterembedet i Ribe 1. April s. aa. Fra Krigsminister Hansen modtog jeg kort efter gjentagne Opfordringer til at overtage Tjenesten som Generalintendant for Armeen, men frabad mig samme. Den 11. Maj 1855 udnævntes

jeg til Stiftamtmand over Ribe Stift og Amtmand over Ribe Amt. – Samme Aar bortkaldtes min Hustru fra mig.

Således lyder levnedsløbet med stiftamtmandens egne ord, men til disse er det dog muligt at føje et par enkelte for derved at supplere og fuldføre biografien.

Selv om Henrik Nielsen blev født i Thisted og i dåben blev opkaldt efter den rige Thisted-købmand Henrik Christian Knakkegaard,⁸⁾ blev Ribe dog hans barndomsby, hvor barndomshjemmet var Porsborg, hvis smukke stuer blev rammen omkring ham i de første tyve år. Ikke blot boligen røbede forældrenes velstand, thi

vel var faderen en fattig karetmagersøn, men ved dygtighed, flid og påpasselighed havde han formået at skabe sig en formue, der yderligere blev forøget ved hans ægteskab med en velhavende provstedatter, således at forældrene evnede at give deres søn den bedst tænkelige uddannelse og opdragelse. Derfor var det vel nok fra barnsben en selvfølge, at Henrik Nielsen skulle sættes i Ribe Cathedralskole, og da forældrenes bedste ven var skolens bekendte rektor, P. N. Thorup, tør man formode, at der er blevet draget omsorg for, at

Augusta Tuxen, f. Nielsen.
Maleri udført af
svogeren, krigsassessor Julius Tuxen.

hans undervisning i Puggaardsgade har været den bedst mulige. Fra skolens vinduer har han haft udsigt over til stiftamtmand Werner v. Moltkes nyopførte bolig, der gennem næsten tredive år skulle blive hans eget hjem.

Udover sønnen Henrik havde justitsråd Rasmus Nielsen og hustru Abelone With endnu en søn, den senere apoteker Niels Nielsen, f. 9. januar 1811 og d. 11. aug. 1899, og to døtre, den ene ved navn Augusta, gift med kommandeurkaptajn Tuxen, og den anden Elise, gift med etatsråd Blom.⁹⁾

Ved forældrenes død i henholdsvis 1835 og 1839 istemte P. N. Thorup først justitsrådinden og siden justitsrådens pris i to smukke digte, der er gengivet i den lille digtsamling »Gravblomster«.

På sin faders kiste satte Henrik Nielsen følgende ord:

Elsket og savnet
af Paarørende og Venner
aget og yndet
af Medborgere og Foresatte,
slumrer her
den trætte Olding,
Justitsraad og Amtsforvalter R. Nielsen,
født den 10de November 1765
død den 27de November 1839.

Efter de grundige læreår i Ribe fulgte studieårene ved Universitetet i København, hvor han bl. a. hørte konferensråd J. F. W. Schlegels forelæsning i statsforfatningsret, samt Mathias Bornemanns gennemgang af kriminalretten og den bekendte J. L. Kolderup Rosenvinges foredrag om dansk retshistorie og formueret. Efter sin særdeles veloverståede juridiske embedseksamen søgte han forgæves ind i centraladministrationen, og først efter fem års forgæves søgen blev han i 1835 udnævnt til auditor ved det slesvigske infanteriregi-

ment. Den 30. oktober samme år indgik han ægteskab med barndomsveninden Jacobine Laurentze Eilschou, men over bryllupsfesten lå der mørke skygger, forårsaget ved at hans moder var død knap tre uger før, den 11. oktober, fuldstændig uventet midt under alle forberedelserne. Ved dette ægteskab med afdøde apoteker Christian Cornelius Eilschous ældste datter blev han besvogret med samtlige af de gamle ripensiske slægter, idet svigermoderen, daværende fru apoteker Anania v. Stöcken, var datter af rektor Lorenz Hansen og svigerfaderens moder, Ingeborg Kristine Heldvad, tilhørte på spindesiden de gamle rådmandsslægter Frisch og Frausing, der blandt andre atter er beslægtet med den gamle storkøbmandsslægt Baggesen.

Efter brylluppet slog det nygifte auditorpar sig ned i Slesvig, hvorfra de i 1837 flyttede til Eckernförde, hvor deres ældste søn, Rasmus Christian Cornelius, blev født den 4. marts 1839. I 1841 flytter de tilbage til Slesvig, hvor deres anden søn, Frederik, blev født den 20. marts 1847.

Som det fremgår af ovennævnte biografi, måtte den daværende overauditor Henrik Nielsen flygte fra Slesvig ved oprørets udbrud. Det er værd at bemærke, at han var den eneste af hertugdømmernes seks auditører, der forblev sin ed til den danske konge tro.¹⁰⁾ Under den slesvigske krig kom han til at forestå intendanturen for Nørrejylland, der fra en vanskelig start udviklede sig til et perfekt system, således som det omtales i hans personlige erindringer fra 1848–50. Inden for intendanturtjenesten har man karakteriseret ham som »en fremragende Dygtighed og en hjælpsom, ligevægtig, overordentlig tiltalende Personlighed«. ¹¹⁾ Den 29. dec. 1848 modtog han Dannebrogordenens Ridderkors som tak for sin troskab mod kongen. I 1849 blev forsyningerne til Det Ryeske Korps lagt ind under den nørrejske in-

tendantur, og disse, der var de eneste, der i 1849 gav forsyningsvæsenet problemer, blev løst med stor dygtighed, betydelig omsigt og aldrig svigtende nidkærlighed.¹²⁾ Selv omtaler Henrik Nielsen disse episoder i et brev til sin foresatte, chefen for armeens intendantur, U. F. von Schmidten, således: »Det er et uroligt Liv, dette Ryeske Korps har forskaffet mig; og jeg vil haabe, at det ikke skal vare forlænge; jeg staar for Tiden med eet Ben i Ebeltoft og et andet i Skjering og til afvexling paa Helgenæs – Roelsøgaard – Vosnæsgaard p. p. Hovedet skulde være alle Vegne, og dertil Rækker det ikke. Maven er paa Kalø, og den har det bedst, thi jeg har et fortræffeligt Kvarter«. I Skjering havde Olav Rye sit hovedkvarter og i Ebeltoft det nørrejyske intendantur. Her forblev H. C. Nielsen indtil 25. juli 1849, men da havde Olav Rye allerede fundet sin heldedød på Trælleskansen ved Fredericia.¹³⁾

I året 1849 fødtes den 2. marts i Fredericia Henrik Nielsen og Jacobine Eilschou's yngste barn, datteren Anania Christine Augusta Nielsen. Thi umiddelbart efter at Henrik Nielsen havde forladt Slesvig, efterladende hustruen med de to sønner, blev hun forjaget fra byen og tog til Nibstrup ved Limfjorden, der ejedes af hendes stedfaders broder, justitsråd C. C. v. Stöcken; herfra drog hun til Fredericia, som hun atter forlod kort før stormen den 6. juli for at tage til Odense for i april 1850 at tage til Ribe.

I 1850 blev amtsforvalterembedet i Ribe ledigt, og dette sin faders gamle embede søgte Henrik Nielsen, hvilket blev ham benådiget, for den 18. december s. å. at blive udnævnt til virkelig justitsråd. Men selve amtsforvalterembedet tiltrådte han først 1. april 1851, idet han under hele krigen forblev i embedet som intendant for Nørrejylland.

Men kun få år fik Henrik Nielsen lov til at beklæde

amtsforvalterembedet, thi i 1855 blev han udnævnt til kammerherre Hans Helmuth von Lüttichaus efterfølger som stiftamtmand over Ribe stift og amtmand over Ribe amt, efter at han gentagne gange havde været konstitueret som dennes stedfortræder. Udnævnelsen fandt sted den 11. maj, og den 1. juni flyttede stiftamtmand Nielsen ind i amtmandsgården i Puggaardsgade. I denne anledning lod han holde en stor fest for barndomsbyens honoratiores, slægt og venner, thi fejres måtte det, at han som den første ripenser havde opnået sin bys fornemste embede; men festdagene blev kun alt for korte, thi under middagen måtte den nysudnævnte stiftamtmandinde Jacobine Laurentze forlade bordet som følge af et ildebefindende, og den 8. juni lukkede stiftamtmand Nielsen sin barndoms og ungdoms veninde og elskede hustrus øjne, der knapt en måned havde oplevet at være fødebyens første dame. Hun døde af tyfus, og samtidig lå sønnen Christian ligeledes syg af samme sygdom – han overlevede, men ikke uden mén.

Hvor hårdt end tabet af hustruen havde været for Henrik Nielsen, begyndte han nu sin manddoms gerning, og ligesom han som hærens intendant havde erhvervet almindelig anerkendelse, blev hans indsats som embedsmand ikke mindre rosværdig, idet han i høj grad erhvervede amtets tillid og agtelse.

Fra barnsben var han ikke blot bekendt med amtets problemer, men han kendte, først og fremmest fra sine talrige rejser rundt i dette og fra sin daglige spadseretur gennem Ribes gader med sine børn, samtlige indbyggere – høj som lav. En lille anekdote illustrerer glimrende den agtelse, som han besad. Engang var nemlig to bønder kommet i strid om deres markskel, og for at gøre en lang diskussion kort enedes de om at forelægge sagen for stiftamtmanden, thi han måtte dog

vide, hvad der var lov og ret. Sammen fulgtes de derfor ad til Ribe, hvor de med det samme fik foretræde for stiftamtmanden. Med megen iver forklarede de sagen og dens stridsspørgsmål, og næsten inden den sidste var blevet færdig med sit defensorat, havde amtmanden allerede beordret sin kusk til at spænde for, og sammen med de stridende parter kørte han til åstedet, hvor han uden yderligere kommentarer svang sin sølvknappede stok og blot sagde: »Mine herrer! her går skellet, og efter dette have man sig at rette«. Hermed var sagen ordnet, idet bønderne bøjede sig fuldstændig for afgørelsen, og således var en dyr og kostbar proces mellem parterne undgået, og de forskellige stridsspørgsmål hurtigt og effektivt bragt ud af verden.¹⁴⁾

I 1857 i dagene omkring 1. oktober modtoges Frederik VII i amtmandsgården som Henrik Nielsens gæst, hvorimod grevinde Louise Danner indlogeredes hos biskoppen, der endnu på daværende tidspunkt beboede Tårnborg i Ribe. Mangfoldige forberedelser gik forud for besøget, blandt andet måtte man sørge for en låge mellem bispehaven og amtmandshaven, således at kongen og grevinden uset kunne besøge hinanden. Ligeledes blev der købt nyt sengetøj og -linned af bedste kvalitet, men disse indkøb kunne have været sparet, da kongen medbragte sit eget. Ligeledes et nyt servantestel blev anskaffet til lejligheden – hvidt porcelæn med gyldne kanter – men da kongen efter flere dages ophold forlod byen, konstaterede husjomfruen, at kongen overhovedet ikke havde vasket sig, således at Frederik VII's bekendte rædsel for vand og sæbe heller ikke ved denne lejlighed lod sig fornægte! At kongen og grevinden har befundet sig vel i Ribe er vist hævet over enhver tvivl, thi ved afrejsen overrakte kongen stiftamtmanden en gulddåse med det kongelige monogram skrevet med et halvt hundrede brillianter på en blå

emaljebund på låget. Hvor mange af denne slags pretiosa kongen har bortgivet vides ikke, men man véd, at kong Oscar af Sverige bl. a. har modtaget en sådan. Dåsen antages at være fransk guldsmedarbejde af stor lødighed. Også grevinden må for en gangs skyld have befundet sig vel, thi hun forærede husets da otte-årige, smukke rødhårede datter et par ørenringe, der havde været hendes egne. Også fremover stod Henrik Nielsen i sin konges gunst, for den 21. december 1859 blev han udnævnt til Dannebrogsmænd og den 6. juli 1861 til Kommandør af Dannebrog.

Men nye personlige sorger skulle ramme stiftamtmanden, idet hans datter døde den 3. december 1863 – kun fjorten år gammel – og dødsårsagen antages at være noget så tragisk som en arsenikforgiftning, der var forårsaget af nogle nyopsatte silketapeter i amtmandsgården.¹⁵⁾

Med året 1864 kom den anden slesvigske krig, hvor stiftamtmanden sammen med bl. a. borgmester Ad. Meiner fra Ribe og andre højere jyske embedsmænd blev deporteret til Rendsborg, idet de nægtede at acceptere de krav om leverancer, som de tyske besættelsesmagter forlangte. Både før og under fangenskab var Henrik Nielsen de fangnes ordfører og talte sin egen og sine medfangers sag med stor dygtighed.¹⁶⁾

En enkelt episode fra krigen skal her omtales, da den udspillede i amtmandsgården. Under stiftamtmandens fravær huserede en del ubudne gæster, der blandt andet af husjomfru Lone Petersen forlangte »Brantwein und Butterbrot«. Men herpå reagerede hun med egne ord således: »A støj ve æ Komfur og gne o en Kiel, saa kom æ Soldater o roft: Mehr Brantwein und Butterbrot. A svar slet et, A bar gne o e Kiel, de roft højer og højer, A lo som A slet et hør et. Tesidst ven' de sig rasen om

o roft die domme Dänen, sie können nicht verstehen«.17)

Ved stiftamtmandens tilbagekomst fra fangenskabet var hans første handling at kræve de af okkupationsmagten beslaglagte varelagre udleveret, og ved hurtig og snarrådig optræden forhindrede han, at byen blev plyndret, idet han erklærede over for den stedlige øverstbefalende, at våbenhvilen var en realitet og dokumenterede dette ved at henvise til, at han kom lige fra Rendsborg. Under krigen indlagde stiftamtmanden sig i det hele taget særlig fortjeneste ved den varme interesse, store omsorg og utrættelige flid, hvorved han arbejdede på at forbedre de vanskelige kår, hvorunder amtet levede, således formåede han f. eks. at få sognefoged A. K. Hansen fra Gjesten frigivet fra fangenskab ved at henvende sig til general Wrangel, idet sognefogden var blevet taget til fange efter vores sejrige rytterfægtning ved Vorbasse og blev under grusom tortur slæbt til Flensborg; stiftamtmanden fik her udvirket, at den hårdt medtagne mand blev frigivet efter tyve dages forløb.18)

Da tabet af hertugdømmerne var en kendsgerning, og Ribe ved den nye grænsedragning var blevet kongerigets yderste bolværk mod sydvest, modtog stiftamtmanden i dagene umiddelbart efter greve Knud Brockenhaus-Schack († 1892) på besøg. Greven medbragte et stort Dannebrogslag, der før krigen havde vajet over Gram Slot, da han ikke ønskede, at dette vanhelligedes ved at blive opbevaret på tysk territorium; han bad stiftamtmanden om at gøre ham den personlige tjeneste at opbevare flaget, indtil Sønderjylland atter måtte blive dansk. Ønsket blev opfyldt, og ved genforeningen i 1920 vajede flaget atter over Gram.19)

»Hvad udad tabes, skal indad vindes« var de ord, der prægede tiden efter 1864, og naturligvis mærkedes

også Hedeselskabets ånd i Ribe amt, hvor man påbegyndte beplantningen af de store hedearealer. Den 24. november 1866 indregistreredes Houborg Plantage som nr. 1 i Hedeselskabets register. Stiftamtmanden havde ingen andel i de før stiftelsen foregåede forhandlinger, men han skaffede det unge selskab tilskud fra Det kgl. Landhuusholdningsselskab, og personlig støttede han foretagendet ved at opkøbe dets aktier.²⁰⁾ Fra 1867 var han medlem af Repræsentantskabet for Det danske Hedeselskab.

Skal der i dag være grund til at huske stiftamtmand Henrik Nielsen og fremhæve hans navn i rækken blandt de mange dygtige embedsmænd, der gennem tiderne har været i Ribe, bør man nok fremhæve hans indsats som initiativtager og stifter af Ribe og Omegns Landboforening. Foreningen blev stiftet i den historiske rådhusal i Ribe den 28. maj 1863. Ved denne lejlighed holdt stiftamtmanden et langt foredrag, hvor han redegjorde for det formålstjenlige i at stifte en landboforening og om en sådans opgaver og sigte. Umiddelbart efter foredraget fandt den første indmeldelse sted, ikke færre end 128, således at der kun manglede 22 i de 150, der var nødvendige for, at foreningen kunne få andel i de 17.600 rdl., som staten årligt stillede til rådighed for dyrskuernes præmiering af godt tillægskvæg. Efter formålsparagraffen var opgaven at virke for landbrugets fremme, for heste og kvægavlens forbedring samt for træbeplantning. Som foreningens første formand valgtes naturligvis stiftamtmanden, der beklædte posten indtil 1872.

I 1865 arrangerede landboforeningen sit første dyrskue, der samtidig blev en stor national folkefest. Byens ringriderkorps red til grænseovergangene ved Egebæk (Hviding) og Skallebæk for at tage mod de sønderjyske gæster, hvorpå begge hold samledes foran Søn-

derport, idet over 1.000 mennesker var stævnet til Ribe fra grænselandet i dagens anledning. Med musik i spidsen drog optoget gennem den gamle stiftsbys gader, for foran rådhuset at blive modtaget af stiftamtmanden i fuld galla. Klokkeren uddelte han præmier for de udstillede dyr, og festen endte med dans på hovedengen og med festfyrværkeri. Ejendommeligt nok er der bevaret et brev af den 26. juli 1865, hvor stiftamtmanden bl. a. skriver til sin broder Niels Nielsen i anledning af dennes sølvbryllup: »Her vil blive en urolig Dag idag, da vi skulde have Dyreskue, og stor Mængde Mennesker ventes til Byen«. ²¹⁾

På landboforeningens generalforsamling i 1866 viste medlemmerne deres store taknemlighed mod stiftamtmanden ved at overrække ham en pompøs opsats, der var lavet af ikke mindre end 7 kg lødigt sølv.

Gennem sit arbejde for fremme af landbruget kom stiftamtmand Nielsen i kontakt med to mennesker, med hvem han knyttede nært venskab, først og fremmest kammerherre Theodor Rosenørn-Teilmann til Nørholm (1817–79) og dernæst landvæsenskommissær Henrik Hans Christian Lautrup til Estrup (1814–1890), hvis datter, Maren Marie Christine, f. 17. februar 1842, † 22. april 1910, den 30. oktober 1869 skulle blive gift med sønnen Christian.

Inden for skyttesagen gjorde han ligeledes sin store indflydelse gældende, og ved amtsskytteforeningens stiftende sammenkomst hos gæstgiver Greisen i Ribe lørdag den 2. marts 1867 talte han »med megen varme for Skyttesagen i almindelighed og for Amtsskytteforeningen i særdeleshed« og påpegede, at »man hvad Skydeøvelserne angik ingenlunde maatte tilsidesætte de militære Øvelser, men at ogsaa disse burde omhyggelig indøves«. Dette møde havde til følge, at amtsskytteforeningen blev stiftet, og den 5. august samme år

blev den første amtsskyttefest afholdt i Ribe. Ved denne lejlighed drog 125 gæve skytter gennem byens gader efter først på Torvet af kommunalbestyrelsen at have modtaget en fane som gave. I Puggaardsgade gjorde optøget med musik i spidsen holdt for at hilse på stiftamtmanden. Da skydeøvelserne var tilendebragt på banerne uden for Nørreport kl. 18,30, trådte skytterne under gevær og dannede en firkant, i hvis midte stiftamtmanden gav meddelelse om resultaterne.²²⁾

Også foreningen »Klubben« nød godt af stiftamtmandens årvågenhed, thi denne forening støttede han bl. a. ved aktieopkøb. Endvidere var han heller aldrig bleg for at støtte private med hjælp eller lån, således vides han i 1880 at have forstrakt M. C. Pontoppidan²³⁾ med et lån, således at denne kunne bestride sine forestående eksamensomkostninger. Fra 1869 sad han i bestyrelsen for Kronprins Frederiks Fond.

For at yde sit bidrag til løsning af landets fortvivlede situation efter 1864 lod stiftamtmanden sig i 1866 indvælge i Landstinget, men udtrådte allerede i 1870 og ønskede ikke genvalg, da en tiltagende tunghørighed begyndte at genere ham. I samme tidsrum var han medlem af rigsretten. Men den 27. december 1876 modtog han følgende skrivelse fra kongen:

Christian den Niende af Guds Naade Konge til Danmark etc.:

Vor Gunst!

Vi give herved Dig, Os Elskelig Herr Henrik Christian Nielsen, Storkors af Danebrog og Danebrogsmænd, Stiftamtmand over Ribe Stift og Amtmand over Ribe Amt, tilkjende, at Vi, i Henhold til Grundlovens §§ 34 og 39, allernaadigst vilde have Dig udnævnt til livsvarigt Medlem af Landstinget.

Thi har Du at rette Din Lejlighed efter at møde i den

nu forsamlede Rigsdag samt uopholdelig til Vor Konseilspræsident at indberette Modtagelsen af dette vor Allerhøjeste Reskript.

Dermed sker vor Vilje!!

Befalende Dig Gud!

Skrevet paa Vort Slot Amalienborg
den 27. December 1876.

Under vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

Således gik det til, at han endnu en gang blev medlem af landstinget, og lydig som han var mod sin konge, modtog han kaldet, selv om det faktisk var ham ret besværligt. Til brug for sine ophold i København havde han en lejlighed på Marmorpladsen, og på disse rejser til hovedstaden medbragte han altid sin husjomfru Lone Petersen, der i Ribe altid lavede hans mad, medens husbestyrerinden, frk. Susanne Petersen, forblev i Ribe for at styre huset i hans fravær. Fra landstinget lod han sig afskedige i 1881 efter at have indgivet ansøgning.

At Christian den Niende satte pris på Henrik Nielsen er givet, hvilket bl. a. resulterede i, at kongen i 1875 dekorerede ham med Danebrogsordenens storkors. Egentlig skulle han have haft kammerherretitlen, men da man forsigtigt forespurgte, om stiftamtmanden ikke kunne tænke sig at tage navneforandring f. eks. til »With-Nielsen«, blev der svaret tilbage, at »værdigheden af stiftamtmand er mig nok« – thi dengang var navnet Nielsen og kammerherretitlen så vidt vides uforenelige. I respekt af det svar man havde fået, benådede kongen ham til gengæld med storkorset. Fra Ordenskapitulet kom der den 29. juli 1875 en forespørgsel om, hvilket våben man måtte ophænge i De kgl. Ridderordeners Kapel på Frederiksborg Slot. Dette spørgs-

mål forblev ubesvaret, men til sin søn Christian skulle stiftamtmanden blot have sagt: »Det ville dog være naragtigt, hvis jeg, en Hjulers Barnebarn, anlagde mig Hjelm og Skjold, thi i saa Tilfælde burde mit Vaabenmærke være en Hjulbør«. ¹⁴⁾

I 1865 faldt det i stiftamtmand Nielsens lod at ordne

apoteker v. Stöckens testamente; dette ordnede han således, at hovedparten af v. Stöckens formue tilfaldt Eilschou-slægten, medens det resterende blev anvendt til oprettelse af et legat til opdragelse af uformuende drenge og piger fra Ribe og opland; legatet blev funderet med 30 tdr. land af Ribe Ladegårdsmark, og fundatsen hidrører ligeledes fra stiftamtmanden.

Apoteker Christian Nielsen, Varde.

Ca. 1870.

I 1865 havde Henrik Nielsen den store glæde at se sønnen Christian blive farmaceut, og i 1869 skaffede han ham bevillingen på Varde Apotek samt de nødvendige midler til finansiering af købet, og i 1879 lod han en ny apoteksbygning opføre, idet det i realiteten var stiftamtmanden og hans dygtige svigerdatter Marie Lautrup, der var ledende arkitekter, således at sønnen i videst muligt omfang ikke blev bebyrdet med de pro-

blemer, et så omfattende byggeri medførte, idet han aldrig var blevet rask efter sygdommen i 1855. De nye bygninger kom derfor også til at bære præg af, at byggherrerne var en stiftamtmand og en godsejerdatter, således at privatlejligheden blev på over 20 værelser, men hertil skal dog føjes, at der til apoteket dengang hørte et stort personale, der delvis boede og spiste dér, og endelig indrettede stiftamtmanden også et værelse til sig selv, hvor han boede, når embedsforretningerne ikke lagde beslag på ham i Ribe, således at han i sine seks sidste leveår hyppigt opholdt sig i Varde.²⁴⁾

Sønnen Frederik besluttede at træde i sin faders fodspor, og efter at være blevet student fra Ribe

Kathedralskole erhvervede han i 1873 den juridiske embedseksamen, men døde af tyfus allerede 2. september 1874. Umiddelbart før sin død modtog han fra Wien et erkendtlighedsdiplom, idet han på verdensudstillingen dér i 1873 havde udstillet en ravkæde, som han med stor kunsthåndværk selvselv havde forarbejdet. Tabet af denne søn, der ligesom den anden besad en fremragende forstand og store menneskelige egenskaber, blev vel nok et af de

Marie Nielsen, f. Lautrup.
Ca. 1870.

tungeste kors, skæbnen lagde på den efterhånden aldrende stiftamtmand.

Under indtrykket af dette dødsfald forstår man så udmærket, at et menneske, der havde fulgt sin alt for tidligt døde hustru, sin fjorten års datter og nu sin

voksne søn til graven, og kun sad tilbage med en søn, der var mærket af sygdom, måtte reagere som han gjorde, da man begyndte at foreslå ham at tage navneforandring for en kammerherretitels skyld og at anlægge sig våben og skjold grundet på modtagelsen af en ordensdekoration.

Næsten knust under vægten af disse begivenheder nedskrev stiftamtmanden i dagene umiddelbart efter Frederiks

død sine testamentariske bestemmelser, der her gengives i den fulde ordlyd, da dette dokument giver et levende billede af testators person. Det lyder således:

Jeg er blevet saa stærkt mindet om Livets Forgjængelighed, at det ligger nært at tænke paa sin egen Bortgang, og hvad tieneligt dermed staaer i Forbindelse, og da Du min kjære Christian i saa Fald nu vilde staae ene om at tage eventuelle Bestemmelser, har jeg, kun som

Frederik Nielsen,
senere cand. jur.

en mulig Veiledning og til Lettelse, og ikke som nogen nødvendig Rettesnor for Dig eller Andre, her villet gjøre nogle Bemærkninger og Udtalelser, idet jeg har ladet ligge hermed nogle lignende i et for Aar tilbage nedskrevet Concept, hvis Forudsætninger nu ikke mere ere tilstede.

Da der jo i hvert Fald vil udfordres nogen juridisk Hjælp eller Forretnings Førelse til Ordning af mine Efterladenskaber, saa vil en saadan med god Føie kunde findes hos Procurator Ferslev²⁶⁾ – og ellers ogsaa hos Rosenvinge,²⁷⁾ som imidlertid har fuldt op at rende med.

Mine Formuegjenstande ere anførte paa en i min Pult liggende Fortegnelse (med dette), og bestaaer egentlig kun i Deigberg Kierketiende, 2 Nationalbankaktier, 2 stk. Brandassurance ditto, samt i alt mit indboe. – Deigberg Kierketiende bør vistnok helst søges solgt, og derom veed Rosenvinge saa temmelig Besked;²⁸⁾ jeg anslaaer den for at være af omtrent 4000 Rdl. eller 3500 Værdie, som maaskee dog kan være menneskeligt nok at fordre; 1000 Rdl. ere laante derpaa i Sparekassen; – Bestyrelsen er forøvrigt i gode Hænder hos Lybeckers.²⁹⁾ – De nævnte 4 Stk. Actier (Nationalbank og Brandass.) bør opbevares som gode Papirer, med mindre du engang skulde trænge til Pengene, men saa kan der jo ogsaa *laanes paa dem*.

Dernæst er det væsentlige af mine Efterladenskaber jo mit Indboe, som vist langt vil overstige, hvad Du kunde have Brug eller Plads for; og Du skulde derfor ikke af Veneration belemre Dig med mere, end hvad Du kunde have rimelig Brug af, og nogenlunde kunde raade med eller opbevare; – men naar Du engang faar Raadighed over hele din Bygning, vil Du jo nok have Brug for noget mere end nu;³⁰⁾ – men det Øvrige bør vel realiseres; – med Kong Frederiks Gulddaase kan

Du fremdeles jo gjøre og lade aldeles som Du synes – sælg den, og alt det Sølvtoj, som findes, bliver vist ogsaa for meget for Dig; jeg siger dette kun for at der kan forholdes dermed aldeles ubunden af alle hensyn, som ellers ofte lader Vedkommende belemre sig med Alle haande. – Alle de juridiske Bøger sælges selvfølgelig, men dersom Rosenvinge kunde ønske et eller andet Værk deraf, saa var det vel anbragt; jeg har altid paa-skjønnet hans gode Forstand, og lad ham faae mine Bøsser med Tilbehør og den lange Riffel samt min Jagt-kniv (i Pultskuffen).

Jørgen Kjær³¹) skulde gjerne have en Erindring, saa-som min Baglade Doublet, hvis han til den Tid ingen har selv og ellers en anden Gjenstand; i saa Fald kan Rudolf faae Bagladeren, dersom han til den Tid ikke selv har een, ellers sælg den. – Den lille Diamantbryst-naal, maa Du opbevare til en af Marierne³²) eller en anden af dine, den har været min Moders. Som Du af hoslagte iøvrigt vil see, skal Jomfruen (Lone Petersen) have sit Værelses Bohave og dette *suppleret med det behøvende*. Til Nvbr. 1875 har hun været hos os i 25 Aar, og det er mit Ønske, at hun for den lange og tro Tjeneste skulde have 500 Rdl. som en Erkjendelse og derhos en Erindringsgjenstand. – Frk. Susanne Petersens Interesse for os Alle vilde jeg gjerne see paa-skjønnet; hvad Indboe hun selv kunde Ønske, hvad enten med et Mindestykke eller paa anden Maade, men jeg veed ikke ret at nævne det. – Frøken P. bør have sine Sengerequisiter suppleret, da hun har slidt paa sit eget i mit Hus. – Hvad der har hørt til mit personlige Pilleri og nogle gamle Sølvbægere pp. kan Du jo tage til Dig, det kjende I jo nok.

Jeg har her kun foreløbig skrevet løst hen, hvad der er faldet mig ind, og kan maaske efterhaanden föie et eller andet til. – Overlever gl. Kjær mig, saa lad ham,

den gode kjærlige Ven, faae et eller andet til Erindring af Solvtøj eller deslige.

Vor kjære Frederiks Ravhalsbaand bør blive i Familien som et Minde om ham og hans smukke Færdighed. – Det gamle tykke Gulduhr³³⁾ er som Du veed et gl. Familiestykke, om ikke af stor praktisk Betydning. –

Maaske forunder Vor Herre mig endnu nogle Aar med Eder – maaske ikke; – i Første Fald kommer der maaske Supplering til disse Linier, som jo ikke have stor Betydning, men hvormed jeg som sagt kun vilde lette Dig et eller andet; vor kjære Frederiks uventede Bortgang fremkaldte dem. – Skulde jeg bortkaldes andetsteds end her, vilde jeg dog om skee kan, gjerne hvile hos mine kjære derude.

Eders kjærlige Fader

H. Nielsen.

Lad Rudolph³⁴⁾ faae den lille Riffel med Nysølvbeslaget og den gamle forgyldte Tobaksdaase, den hidrører fra tante Hou.³⁵⁾ – Theodor ogsaa en lille Gjenstand. – Men som sagt disse Udtalelser ere kun Antydninger; gjør hvilkensomhelst Forandring deri, som I maatte skjønne.

Sjældent har et testamente givet en arving større dispositionsmuligheder end dette, idet stiftamtmanden faktisk kun beder sin søn drage omsorg for, at der bliver sørget for husbestyrerinden og for husjomfruen; desuden ønsker han, at sønnen skal opbevare Frederiks ravsmykke og moderens diamantnål.

Og sønnen fulgte faderens anvisning – dog med en enkelt undtagelse. Han sørgede for, at erindringsgaverne kom til de rette, sørgede både for husjomfruen Lone Petersen, der endte sine dage i klosteret i Ribe, og for, at husbestyrerinde frk. Susanne Petersen udtog bo-

have og udstyr nok til at starte et pensionat. Kun på et enkelt område var sønnen ulydig mod faderens ønske, idet hans veneration mod forældrenes minde var stor. Derfor blev kong Frederiks gulddåse ikke realiseret, mængderne af sølvtoj forblev usolgt – der var bordsølv til over 36 personer, hvoraf en del var københavnersølv fra det 18. århundrede, og empiremøblerne fra amtsforvalter Rasmus Niensens hjem på Porsborg samt de sortbetrukne, gedigne Christian den Ottende mahognimøbler, gyldne konsolspejle og engelske chippendalemøbler fra embedsboligen i Puggaardsgade endte derfor hos sønnen på Varde Apotek.

Den 11. maj 1880 kunne Henrik Nielsen fejre sit 25 års jubilæum som stiftamtmand, og i den anledning blev der foranstaltet en indsamling blandt amtets beboere, der indbragte en kapital på 3684 kr. 23 øre, hvilket beløb stiftamtmanden selv rundede op til 4000,- kr., for hvilket han stiftede »Stiftamtmand Henrik Christian Niensens Jubilæums Legat« til fordel for »Tjenestetyende af begge Kjøn paa Landet og i Kjøbstæderne i Ribe Amt for lang og tro Tjeneste i samme Familie«. Legatet skulle uddeles af amtsrådet i 7 portioner, hvoraf de to blev livsvarige, medens de øvrige skulle uddeles som årlige præmier.

Efter eget ønske indgav Henrik Nielsen i 1884 sin afskedsbegæring, der blev ham bevilget med tilkendegivelse af kongens påskønnelse af og tilfredshed med hans lange og udmærkede virke i statens tjeneste.

Med afskeden fulgte fraflytningen af embedsboligen og indretningen af et nyt hjem, der blev førstesalen af det nuværende Hotel Munken på v. Stöckens Plads, og her lukkede sønnen, hans kære Christian, hans øjne den 19. november 1885. Under stor deltagelse blev han stedt til hvile på kirkegården bag Sct. Katharina, hvor hans grav endnu findes.

Kilder og noter:

- 1) Født den 10. nov. 1765, † 27. nov. 1839 i Ribe. 2) Født den 28. juli 1772, † 11. okt. 1835. 3) Peder With var sognepræst til Dragstrup og Skallerup, født 25. jan. 1730, † 16. febr. 1794, søn af skrædder Christian With og Inger Sørensdatter Schandorph, gift anden gang den 6. nov. 1767 med 4) Johanne Christine Riber af Vøster- og Østervandet, født i Agerholm Præstegård 13. marts 1738, † 24. jan. 1816. Provsteparret skal ifølge Wibergs Præstehistorie have besiddet en betydelig formue. 5) Jacobine Laurentze Eilschou, f. 9. okt. 1809, † 8. juni 1855, datter af apoteker Chr. Corn. Eilschou, f. 28. aug. 1777, † 8. juli 1830, og hustru Anania Hansen, f. 30. maj 1788, † 4. okt. 1864, og gift anden gang i 1831 med apoteker, senere kammerråd Frederik Hansen v. Stöcken (1796–69), hvorved Ribe Løve Aphotek efter tre generationer gled ud af Eilschou-slægtens hænder. 6) Denne afdeling af intendanturen hørte under »Generalcommandoen i Nørrejylland«, hvorunder henhørte samtlige i provinsen værende militære etableringer, der ikke hørte til hærens mobile del, såsom pladskommandantskaber, depoter, eksercerskoler etc. 7) Frederik Ludvig August Haller Baggesen (1795–1865), søn af digteren Jens Baggesen, cfr. FRA 1911, s. 230, note 1. 8) Henrik Christian Knakkegaard (1750–1808), købmand i Thisted, gift med Christine Margrethe With, datter af sognepræst Peder With og Johanne Christine Riber. 9) Endvidere var der endnu en datter hos justitsråd Rasmus Nielsen, men vedkommende antages at være død spæd. 10) Gerhard Brammer: Den danske Hærs Intendanturtjeneste 1848–1918, p. 33. 11) I. c. p. 33. 12) I. c. p. 108. 13) I. c. p. 101 og Charles Beck: »Generalmajor Olaf Ryes Tilbagetog gennem Nørrejylland 1849«, Kjøbenhavn 1863, p. 16. 14) Anekdoten hidrører fra stiftamtmand Nielsens sønnedatter, fru apoteker Jac. Friis af Varde (1872–1962). 15) Kilden til det her anførte er den i note 14 omtalte fru apoteker Friis. 16) Dette fremgår af de af kammerherre Gustav v. Stemann udgivne breve fra stiftamtmand Nielsen til sønnen Christian i 1864, der er publiceret i Fra Ribe Amt 1910. 17) K. H. Rosenstand: Da Ribe skulde plyndres i 1864. Vestkystens Kronik den 22. febr. 1946. 18) H. K. Kristensen: Fra Blåvandshuk til Kolding Fjord, s. 272 og 277. 19) Cfr. note 14 og 15. Efter stiftamtmandens død i 1885 blev flaget opbevaret hos sønnen, apoteker R. C. C. Nielsen af Varde. 20) Harald Skodshøj: Houborg Plantage. 21) Aage Buchreitz: Ribe og Omegns Landbofor. Vestkysten 27. maj 1963. N. Nielsen var gift med en berlinerkiplingshandlerdatter Ulrikke Charlotte Marie Thormann († 28. sept. 1903), som han havde lært at kende under en studierejse til Tyskland. I forlovelsesstiden døde svigerforældrene således at Ulrikke Thormann og hendes to yngre søstre kom til Ribe, hvor de kom til at bo hos amtsforvalter Rasmus Nielsen. Den ene af disse søstre, Pauline Thormann († 1887?), blev gift med senere distriktslæge Jon Sigurd Øgmundsen, og den anden, Emilie Thormann († 1899), var gift tre gange i Ribe, første gang med købmand Søren Lundager († 1859), anden gang med købmand Niels Jacobsen († 1859) og tredje gang med adjunkt Jean Fischer († 1895). Apotheker Niels Nielsen havde selv 12 børn, hvoraf 6 dør spæde, 1 datter Olivia dør 12 år gammel, således

Stiftamtmand Henrik Christian Nielsen, Ribe

at de fem overlevende bliver sønnerne Rudolph og Theodor, der døde i 1878 af gul feber ud for Brasiliens kyst, og døtrene Jacobine, der blev gift med distriktslæge Søren Jensen på Fanø, Nanna, der blev gift med civilingeniør Hugo Glahn, og endelig Emilie Ulricha Nielsen, der blev gift med kgl. Hofmedicus Edward Ipsen. 22) P. Friis: Ribe Amts skytteforening. Vestkysten 27. febr. 1967. 23) Marius Clod Pontoppidan (1861–1950), exam. jur. i 1882, senere landsretssagfører i Ribe og byrådsmedlem. 24) Apotheker R. C. C. Nielsen havde i sit ægteskab med Marie Lautrup fem børn: Marie Jacobine, f. 28. aug. 1870, exam. pharm., † 12. aug. 1913; Jacobine Christine, f. 2. febr. 1872, gift med apoteker H. C. A. Friis af Varde, † 30. okt. 1962; Henrik Nielsen, f. 8. juni 1874, exam. pharm., løjtnant og proprietær, † 1950; Frederik Nielsen, f. 13. febr. 1875, exam. pharm., boede hos søsteren på Varde Apotek, † 1923; Christine Nielsen, f. 23. marts 1878, massøse, boede ligeledes hos søsteren på Varde Apotek, † 1954. Apotheker Nielsen døde d. 7. jan. 1920. 26) Chr. Ferslev (1854–1941), overretssagf. i Ribe, senere byfoged sammesteds, og siden dommer i Køge. Gift m. Eline Quedens af Ribe. 27) Frederik Wilhelm Rosenvinge (1882–1910), exam. jur., fuldmægtig ved Ribe Stiftamt fra 1850–94; blev i 1869 kammerassessor. 28) Kirketienden for Dejbjerg var afhændet inden stiftamtmandens død i 1885. 29) Formentlig Johan Georg Lübecker (1843–1877), exam. jur., ansat i postetaten; døde i Californien. 30) Varde Apotek blev først ombygget fem år senere, og indtil 1884 boede fru apoteker Mathilde Helms i det gamle apoteks enkesæde. 31) Jørgen Johan Kiær, f. den 5. febr. 1829 i Varde, † 2. sept. 1911 i Ribe, stiftfysikus, konferensråd og æresborger i Ribe, søn af stiftfysikus Hektor Frederik Kiær og hustru Rebekka Krohn, gift den 25. april 1861 i Ringkøbing med Vilhelmine Albertine Rosenvinge, f. 13. dec. 1834, datter af sparekassesserer Jens Brostrup Rosenvinge og Jacobine Marie Schubert. 32) Apotheker Christian Nielsens hustru eller ældste datter. 33) Der er tale om et såkaldt »studeøje«, der har tilhørt i al fald stiftamtmandens morfader pastor Peder With. 34) Rudolph Nielsen, f. 2. marts 1842 i Kappels Mølle ved Bogense, blev gift med Amalie Schindel, datter af generalmajor Conrad Ferd. Schindel og Sophie Amalie Moltke, og havde i sin lægebolig på Vemmetofte et stort orkidégartneri; de havde tre døtre, af hvilke kun den ældste blev voksen, nemlig Marie Nielsen, der blev rektor for Rysensteen Gymnasium; hun var cand. mag. og døde ugift i 1923. Dr. Nielsen døde 8. okt. 1897. 35) Tante Hou er vist nok apoteker Eilschous ugifte datter, Elisabeth Jochumine, f. 27. juni 1816, † 1878; hun styrede en vis årgang hus for apoteker v. Stöcken.

De her benyttede arkivalier er stillet mig til rådighed for denne artikel af stiftamtmandens oldebarn, frk. Edith Friis, Varde, for hvis hjælp jeg takker.